

Skovelementer kan gøre børnehavens legeplads mere spændende

Børns leg i skoven viser, hvad skoven har at byde på. Nogle af skovens elementer kan gøre almindelige legepladser mere spændende. Nøgleord er variation og forandring. Børn skelner ikke skarpt mellem »naturligt« og »menneskeskabt« men ser på legemuligheder.

I Danmark går 97% af alle børn i børnehave fra de er 3 år og til de skal i skole. Børn er i gennemsnit i børnehave i 7 1/2 time om dagen, og en del af den tid bliver brugt på legepladsen. Det følgende bygger hovedsagelig på observationer fra besøg på alle årstider i en skovbørnehave, hvor børn dagligt tilbringer 2-5 timer i skoven, ofte på et af 30 skovsteder – navngivne steder i skoven, hvor man kommer igen og igen.

»Affordances«

Når man går ud i skoven med en flok børn, grupperer de sig hist og her, hvor de har et eller andet at gøre. Det virker, som om de først og fremmest opfatter handlingsmuligheder. Om netop dette handler begrebet »affordances«, som blev

skabt af James J. Gibson, en af pionererne i faget økopsykologi. Begrebet er dannet ud fra ordet »afford«, der betyder »stille til rådighed«. Et godt dansk ord er endnu ikke fundet. Gibson kom ikke med en præcis definition af »affordances«, men et bud kunne være *de meningsfulde handlingsmuligheder i omgivelserne*. Meningsfulde for nogen, i dette tilfælde børnehavebørn. Når man indretter en legeplads, gælder det om at tilføre elementer, der tilbyder børn mange »affordances«.

Udforskning og forandring

Det mest attraktive er det, der kan bevæge sig, flyttes eller ændres og det, der er nyt eller specielt. Kort sagt det, som endnu ikke er fuldt udforsket eller afprøvet, og som ændrer sig, fx med vejret og årstiden. Det taler for at skabe områder med stor variation. Størrelser, former, overflader og materialer kan være forskellige og med gradvise overgange, så der er muligheder for børn i mange aldre med forskelligt temperament og med forskellig kunnen – børn som hele tiden vokser og udvikler sig. Der skal

være nok til alle og ske løbende forandringer, så man kan opleve noget andet i morgen end i går. Nogle af disse forandringer sørger børnene selv for, hvis der er nok af sager. Netop når det gælder forandring, kan skovelementer yde et særligt bidrag, fordi planter vokser og løbende leverer nye og spændende løsdele som blade, grene og frugter – og tiltrækker dyr.

Handlingsmuligheder i 10 grupper

Ved at observere børn i sving på en række skovsteder og på en legeplads viste det sig, at udendørs elementer kan inddeles i 10 grupper, der hver tilbyder børn nogle kerneaktiviteter. Grupperne er ikke skarpt adskilt, men kan bruges til at få overblik over, hvad der er på et sted, og hvordan man kan bruge elementer fra skoven til at øge et områdes »affordances« eller »legepotentialer« for børnehavebørn. Herunder nævnes nogle af de aktiviteter i skoven, der er knyttet til hver gruppe.

Gruppe 1. Åbne områder

Når børn kommer ud på et åbent

Selv små træer indbyder til klatring – her en bøg.

Grøfter og broer fungerer også som samlingssteder, og hvis der er vand, er det særligt spændende.

Her er der mulighed for at sidde og save på en skrå stub, der endnu ikke er helt udforsket eller afprøvet.

område, er der mange, der sætter i løb. Det særlige ved skoven er de mange forskellige overflader. Det giver børn flere muligheder end at løbe og gå: sparke i blade og gran-nåle, hoppe over grene og kviste, glide i mudder og på is.

Gruppe 2. Skråt terræn

Alle steder med højdeforskelle er tiltrækkende: bakker, høje, bunkere, diger, hulninger og pytter. Grøfter giver særligt mange muligheder. Tørre grøfter kan man glide eller hoppe ned i, gemme sig i eller følge til »verdens ende«. Grøfter kan man springe over, og er de brede og med skrå bredder, lander man bare på den skrå flade. Når der er grøfter og løsele, bliver der også bygget broer, og broer må man over – på den ene eller anden måde.

Gruppe 3. Skærmede steder

Ind i mellem søger børn skærmede steder som tætte bevoksninger, bag stammer, i fordybninger eller i huler. Her kan man få en ramme om sin leg, afgrænse sit område og måske være i fred. Her kan der blive tale om en afvejning mellem børns og voksnes interesser, da voksne har brug for at kunne se, hvor børnene er.

Gruppe 4. Faste dele

Alt, hvad man kan klatre i eller bevæge sig op i, på, over, under, omkring og ned fra, er attraktivt. Træer af alle slags, buske, væltede træer, stammer, stubbe, store sten og mindre sten. Gode klatretræer kan være af mange slags, fra helt små ahorn og bøg til gamle kæmpebøge og ege. Det særlige er især attraktivt: Skrå træer, træstubbe efter træer, der er væltet, og som har løftet jorden op på den ene side og lavet en fordybning på den anden, væltede træer med jord mellem rødderne til at kratte i eller træer, der vokser tæt sammen, så man kan være flere eller bevæge sig fra det ene til det andet.

Gruppe 5. Bevægelige dele

Det, man kan bevæge sig sammen med, er meget eftertragtet. Mange

træer er bøjelige og svajer, og det bliver ofte opdaget under klatring. Gyngegrene, der kan nås fra jorden, er også søgte ligesom bunker af grene, man kan hoppe i. Der er også godt gang i midlertidige tovbaner, gynger og hængekøjer ophængt mellem træer med passende afstand og styrke.

Gruppe 6. Løsele

Løsele bliver brugt som redskaber, som rekvisitter og som materialer, der kan arrangeres, bygges, rives ned og bygges om. Skovelementer bidrager med variation og forandring, så man kan gøre nye fund og få inspiration til snak og aktiviteter: træstykker, grene, pinde, kviste, kogler, frugtstande, frø, svampe, blomster, blade, siv og græs. Hertil kommer sten i alle størrelser, fjer, knogler, dyrerester med mere. Det er løsele, man kan snitte i, save i, knække, smuldre eller smadre – noget man sjældent må med legetøj.

Gruppe 7. Smulder

Jord, mudder, sand, ler, savsmuld, småsten, frø og andet smulder er skovens blandede sandkasse, hvor der bliver gravet, flyttet rundt på, blandet og formet. Jord og ler bliver æltet og modelleret, og er der vand at finde, kan al jord blive til fx suppe, grød, ansigtsmaling eller neglelak.

Gruppe 8. Dyr

Alle dyr er fængende men især de dyr, man kan finde og samle op, undersøge, passe på, fundere over, lave hjem til og slippe fri igen.

Gruppe 9. Vand

Vand er attraktivt i alle former. Selv den mindste pyt indbyder til at springe over, løbe igennem, og trampe i, kaste sten i, lade blade og grene flyde på og samle vand op fra. I rindende vand kan der bygges dæmninger og sendes ting med strømmen. Når det fryser, kan isen knases, glides på, hakkes i stykker og bruges som løsele.

Gruppe 10. Ild

Det kan diskuteres, om ild er et

skov-element, og om det hører til i en børnehave. Ild har den ulempe, at det binder en voksen til stedet, men man kan jo lade være med at tænde op, når bemandingen er mindre god. Ild er et spændende element for både børn og voksne.

Etablering

Er pladsen på legepladsen trang, er det særlig vigtigt at arbejde med terræn, beplantninger og inventar, der kan få området til at virke større og mere eventyrligt. På små områder kan det være svært at få plads til større jordarbejder, men her kan en grøft, en jordbunke, lavninger til vandpytter og etablering af mindre levesteder til smådyr øge mulighederne for aktiviteter. Det kan være en udfordring at få etableret et bed eller et træ, når færdslen er stor, men man kan plante tæt og lave et midlertidigt værn som fx en række sten eller en rafte i 30 centimeters højde. Efter den første etablering kan træer blive stærkere af at bliver klatret i, hvis de ikke tager skade. Særligt egnet er arter, der vokser hurtigt, er stærke, har god genvækst, som viser årets gang og som løbende leverer interessante løsele.

Det er også en mulighed at indføre alle de varierede løsele, man kan komme i nærheden af: grenafklip, brugte juletræer, brædder, rent byggeaffald, sten og skaller. Organisk materiale har ofte den fordel, at det forgår med tiden, at det tiltrækker dyr, og at det ikke ser så rodet ud undervejs.

Inger Elisabeth Lerstrup

Kilder

Moore, R. (2014): *Nature Play & Learning Places. Creating and managing places where children engage with nature.* Raleigh, NC: Natural Learning Initiative, Natural Learning Initiative and National Wildlife Federation.

Nebelong, H. (2008): *Vi leger at – tanker om leg, læring og indretning af legepladser og sansehaver for børn.* Forlaget Dafolo.